

Що таке інклюзивне навчання?

Поширеною є думка, що інклюзивне навчання – це лише навчання дітей із певними діагнозами, захворюваннями, в тому числі із інвалідністю, у класах загальноосвітніх закладів освіти. Проте ця думка є хибною.

Закон України "Про освіту" визначив поняття особи з особливими освітніми потребами. Це "особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту".

Тобто до категорії таких осіб можуть підпадати не тільки учні з інвалідністю, а й внутрішньо переміщені особи, діти-біженці та діти, які потребують додаткового та тимчасового захисту, особи, які здобувають спеціалізовану освіту та/або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів, учні з особливими мовними освітніми потребами (наприклад, ті, які здобувають загальну середню освіту мовами, що не належать до слов'янської групи мов) тощо.

Зараз МОН розробляє чіткий перелік осіб з особливими освітніми потребами.

Кожна школа за своєю філософією повинна бути інклюзивною. Це означає готовність у будь-який час прийняти кожну дитину, прагнучи створити максимально сприятливе середовище для розвитку її потенціалу.

Коли ми говоримо про створення інклюзивного освітнього середовища, ми не маємо на увазі суто відкриття інклюзивних класів або забезпечення архітектурної доступності.

Це і підвищення компетентності педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти таких дітей. Адже хвороба не дорівнює інвалідності, інвалідність – наявності особливих освітніх потреб (наприклад, особи із серцево-судинними захворюванням не мають цих потреб), особливі освітні потреби не означають захворювання або інвалідності (наприклад, люди з дислексією).

Інклюзивне навчання полягає в тому, що в звичайному класі вчать звичайні діти, просто деякі з них вчать трошечки по-іншому – наприклад, використовуючи шрифт Брайля. Але в такому класі ні в якому разі не має бути відокремлення одних дітей від інших (навіть на рівні риторики). З урахуванням рекомендацій спеціалістів та настільки, наскільки це можливо, у такому класі налагоджується спільне навчання.

Чи не знижується якість навчання в інклюзивному класі?

Наявність у школі дітей з особливими освітніми потребами підвищує кваліфікацію вчителя та директора. Учитель вчиться бути уважним до цієї дитини. Якщо він навчиться бути уважним до неї, то й почне більш уважно ставитись до інших дітей. Натомість учні, які бачать, що дитина, яка має певні труднощі в навчанні, вчиться краще та старанніше, починають показувати вищі результати в навчанні.

Директор же вивчає нормативну базу щодо облаштування приміщень, медичних показань тощо. Таким чином він розвивається, виходячи за межі суто освіти.

Окрім того, покращується архітектурна доступність школи. А це – пандуси, ліфти, написи шрифтом Брайля тощо – потрібно не тільки для дитини, а й для батьків, гостей школи, вчителів та адміністрації, які теж, до прикладу, можуть пересуватися на інвалідному візку або тимчасово мати складнощі з пересуванням.

Скільки дітей може бути в інклюзивному класі?

Згідно з законом "Про загальну середню освіту", загалом у класі може бути не більше 30 учнів.

При цьому, згідно з "Порядком організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах" (постанова Кабміну від 15 серпня 2011 р. № 872), учнів "із числа

дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелектуальними порушеннями тощо" може бути не більше трьох та учнів "із числа дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення, у тому числі з дислексією, розладами спектра аутизму, іншими складними порушеннями розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку) або тих, що пересуваються на візках" – не більше двох.

Тобто максимальна кількість таких дітей у класах – три, а в окремих випадках – два.

Скільки вчителів працює в інклюзивному класі?

В інклюзивному класі працюють один учитель та один асистент учителя.

Які обов'язки має асистент вчителя?

Він є асистентом саме вчителя, а не дитини. Це означає, що він не прив'язаний до однієї чи кількох дітей, а працює зі всім класом.

Так, часом дитині з особливими освітніми потребами необхідно приділити більше часу, щоб, наприклад, пояснити завдання, але асистент учителя так само може пояснити щось й іншим учням.

Окрім того, своєю роботою асистент може звільнити більше часу вчителю для пояснень. Наприклад, поки асистент щось роздруковує чи роздає навчальні матеріали, вчитель ще раз роз'яснює тему або ще якимось залучає дитину з особливими освітніми потребами до спільної роботи в класі. Адже спільна робота – головна мета інклюзивного навчання.

Що потрібно, щоб у школі відкрили інклюзивний клас?

Для відкриття інклюзивного класу батькам потрібно звернутись із відповідною заявою до директора школи. Керівник школи погодить відкриття такого класу з місцевим районним управлінням освіти та видасть наказ.

Проте, якщо це школа, яка ще не має досвіду інклюзивного навчання, ми радимо прийти в школу заздалегідь – ще до оголошення набору в перший клас. Це потрібно для того, щоб адміністрація та вчителі знали, що наступного навчального року їй потрібно буде прийняти учня з особливими освітніми потребами та встигли підготуватись, аби зробити навчання вашої дитини в школі комфортнішим.

Насамперед, якщо дитина цього потребує, школі потрібно потурбуватись про додаткові навчальні матеріали (наприклад, книжки шрифтом Брайля), які треба замовляти заздалегідь. Окрім того, якщо школі потрібно покращити архітектурну доступність (наприклад, зробити пандуси), директор школи встигне відправити бюджетні запити, знайти грантові кошти чи то спонсорів або благодійників.

Якщо батьки не хочуть, щоб дитина навчалася в школі?

На сьогодні в структурі загальної середньої освіти є кілька варіантів, як діти з особливими освітніми потребами можуть здобувати загальну середню освіту. Це загальноосвітні школи з інклюзивними та спеціальними класами, спеціальні школи, навчально-реабілітаційні центри.

Окрім того, є індивідуальна форма навчання. Вона застосовується для учнів, для яких неможливо забезпечити навчання в групі, для учнів, які за станом здоров'я не можуть відвідувати освітній заклад, тих, хто через територіальне розміщення не може приходити в школу (непідконтрольна територія, зони надзвичайних ситуацій), а також для іноземців, які живуть у місцях тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства (згідно з Наказом МОН №8 від 12.01.2016 року).

Для дітей з інвалідністю або тих, хто не може відвідувати школу через фізичний стан (чи потребують довго лікування в медзакладах) переведення на індивідуальну форму

відбувається за рішенням лікарсько-консультаційної комісії. Отже, така форма навчання є радше винятком, адже вона застосовується суто за рішенням відповідних спеціалістів.

Також закон "Про освіту" залишив екстернат та ввів сімейну форму здобуття освіти. Вони теж можуть бути застосовані у випадку навчання дітей з особливими освітніми потребами. Проте ми наголошуємо, що вибір форми навчання має бути виваженим та враховувати насамперед інтереси дитини.

Для цього батькам потрібно дослухатись до рекомендацій лікарів, освітян та соціальних працівників. Якщо спеціалісти не заперечують можливість навчання в школі (а тим паче – якщо радять), краще надати дитині таку можливість. Адже їй потрібно вчитись жити в суспільстві.